

NGFs Geilo-samling 6-8/9 2006

En runde om Polen
med ballongbåren
røntgendetektor.

J.Lunde, UiTø, Institutt for Fysikk og Teknologi

Innhold

- ◆ Bakgrunn
- ◆ Mål
- ◆ Teori
- ◆ Metode
- ◆ Forberedelse
- ◆ Ballongslipp
- ◆ Måling
- ◆ Resultat

Housekeeping

Bakgrunn: I

I sommer ble det gjennomført et vellykket ballongslipp fra Longyearbyen, Svalbard.

I samarbeid med Andøya Rakettskytefelt (ARS) og den italienske romfartsorganisasjonen (ASI) fikk Universitetet i Tromsø muligheten til å ha med et vitenskaplig instrument.

Øverst fra venstre: Petter Dragøy (ARR), Steven Peterzen (ISTAR), Giuseppe Distefano (INGV), Jan Gunnar Olsen (ARR), Silvia Masi (University of Rome) & June Lunde (UiT)

Bakgrunn: II

Det ble sluppet en stratosfærisk ballong (10'm³) som et ledd i *PEGASO programmet, hvor hensikten er å samle erfaringer med vitenskaplige ballonger så langt nord.

*Longyearbyen, Svalbard (78.25° N, 15.47° E)
14 juni 2006 kl 14:56 UTC*

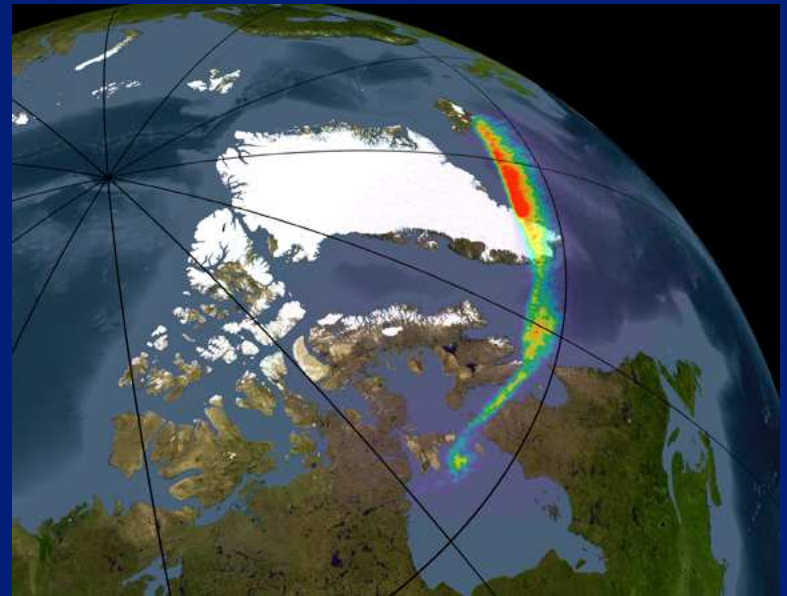
*Polar Explorer for Geomagnetism And other Scientific Observations

Mål

Ø Studenteksperiment:
Studere partikkelnedbør og røntgennordlys i den polare atmosfære.

Ø Italian Trailblazer:
Legge grunnlag for de virkelige store ballongene (10 mill m³), Long Duration Balloons (LDB), som skal fly rundt polen ved hjelp av vortexvindene.

*Kilde: Chandra X-ray Images of Earth Aurora on January 24, 2004.
<http://chandra.harvard.edu/photo/2005/earth/more.html>*

Teori: I

Elektrisk ladde partikler
som slynges ut fra solen

Strømmer ned langs jordens
magnetfelt linjer

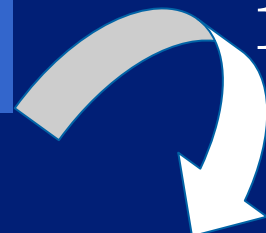
Kolliderer med
jordens atmosfære

90%

- ◆ Oppvarming & Dynamikk
- ◆ Ionisering & Spalting

10%

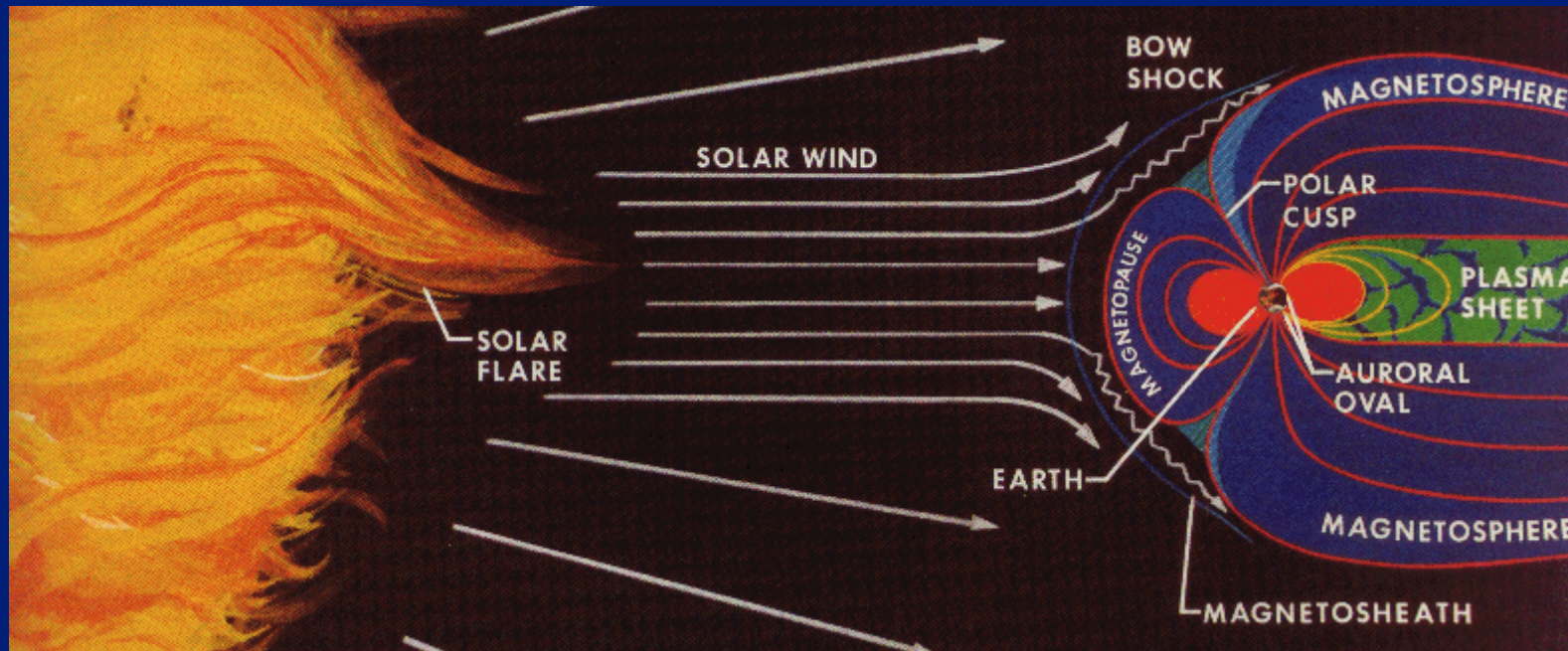

- ◆ Optisk Nordlys
- ◆ Røntgen Nordlys
- ◆ Lavfrekvensbølger

Teori: II

(1) Solvind – (2) Magnetosfære – (3) Øvre Atmosfære

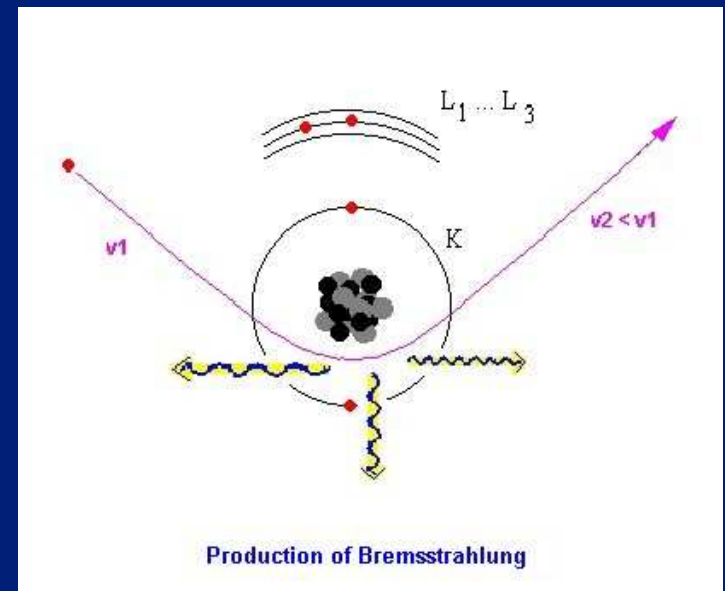

(1) Plasma – (2) Magnetfelt – (3) O, O₂, N og N₂

Teori: III

Bremsstrahlung Stråling

- ◆ Når partikkelnedbør bremses opp i ionosfæren
à genereres røntgenstråling
- ◆ Dersom energien til partikkelnedbøren ved 100 km er > 30 keV
à kan Bremsstrahlung fotoner nå lenger ned i atmosfæren.
- ◆ Denne type stråling er heldigvis ikke mulig å observere fra bakken!

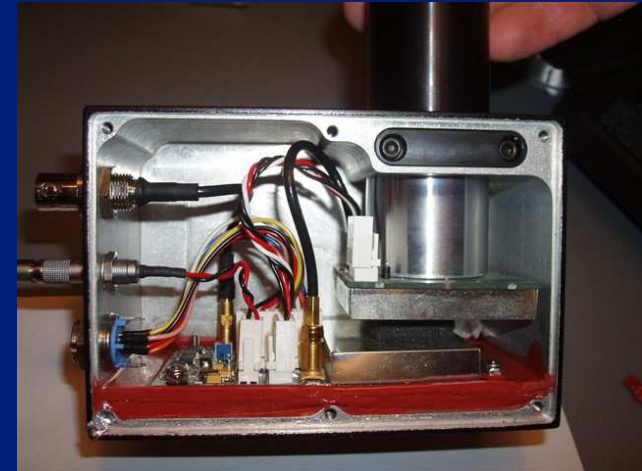

Metode

Kontinuerlige og samtidige
målinger vha:

Røntgen-detektor
&
Radar

Røntgendetektor

Radar (ESR, 32 m)

Forberedelser

Ballongslippet

- u Ballong
- u Tracker/GPS
- u Avkoplingsenhet
- u Fallskjerm
- u Antenner
- u Nyttelast
- u Ballast
- u Solpanel & Housekeeping
- u Radarreflektor
- u Magnetometer

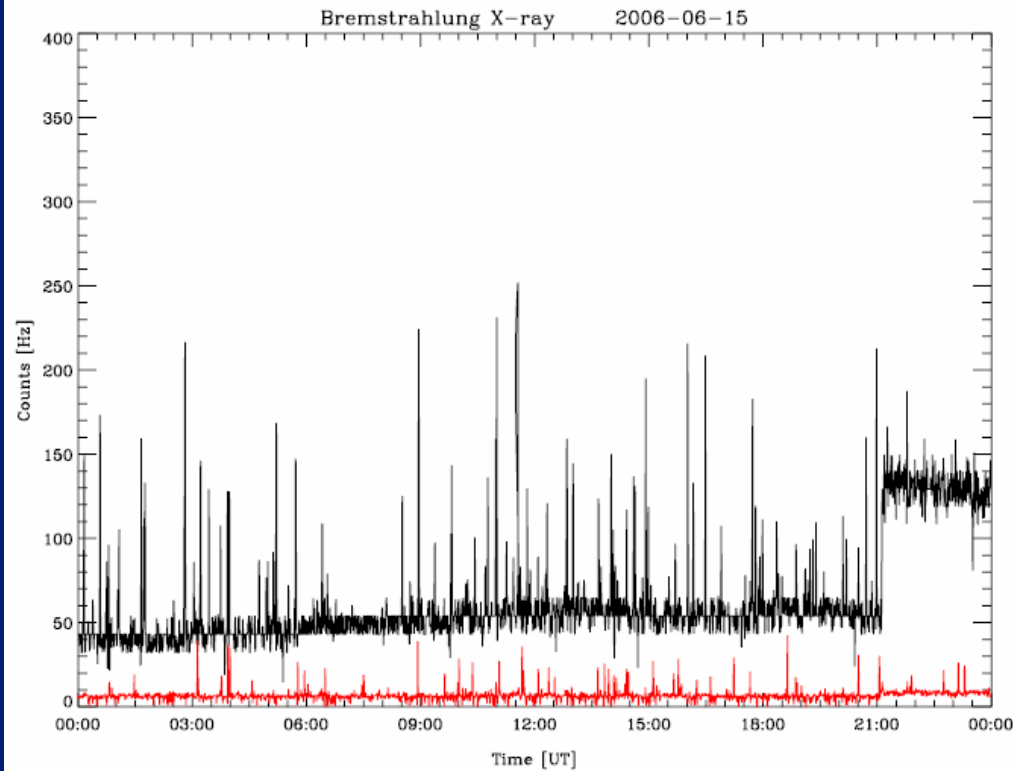
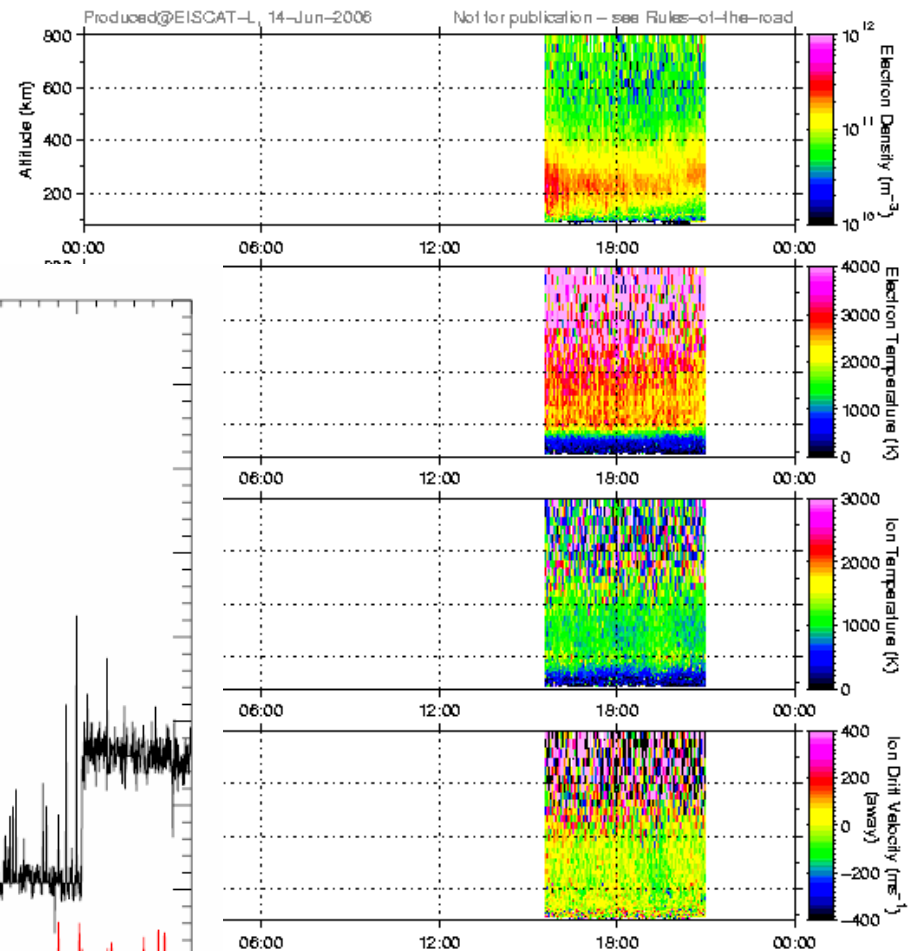
Måling

EISCAT Scientific Association

EISCAT SVALBARD RADAR

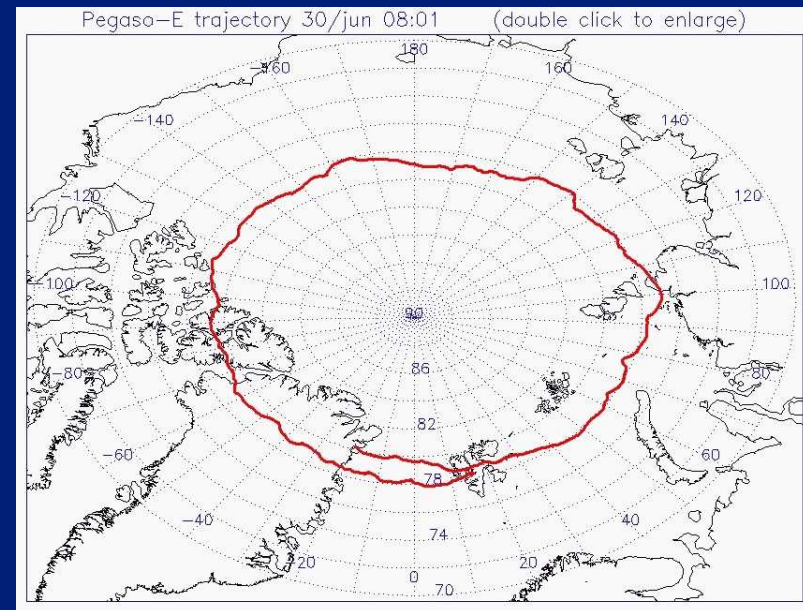
CP, 32mc, hilde, 14 June 2006

Resultat

- ◆ Slipp : 14 juni, 2006
- ◆ Høyde : ~ 35 km
- ◆ Fart : 1 - 15 m/s
- ◆ Varighet: 17 dager
- ◆ Rute : 77 - 81° N

Over en runde om polen ble tilbakelagt!

Spørsmål?

J.Lunde, UiTø, Institutt for Fysikk og Teknologi
e-mail: june.lunde@phys.uit.no